

MAITE SIMÓN (ED.), *Cent anys fent llibres. La trajectòria d'una editorial universitària. PUV, 1920-2020*, Publicacions de la Universitat de València, València, 2021, 384 p., ISBN 978-84-9134-894-8

«Viure és cercar el plaer de l'ofici.»
[«L'ofici de viure» d'Isabel Garcia Canet, del llibre
Claustre, Bromera, 2007]

«Llibres i universitat, són, doncs, un binomi inseparable.»
Maria Vicenta Mestre, rectora, 2021

La Universitat de València és la tercera d'Espanya en nombre de professors i d'estudiants, i una de les més antigues que disposa d'un servei de publicacions constituït i estructuradament actiu, tal com consta al web de la Unió de Editoriales Universitarias Españolas [une.es], juntament amb Salamanca, Deusto, l'Institut d'Estudis Catalans o la Universitat de Barcelona.

Per molt que la publicació de llibres a càrrec de la institució valenciana es remunta a la pràctica creació de la universitat l'any 1499, el 2020 es va commemorar el primer centenari de l'editorial universitària, tot i que a causa de la pandèmia se'n va haver d'ajornar la celebració.

En paraules de l'historiador Antoni Furió, qui en va ser director: «En un context de gran efervescència intel·lectual i acadèmica, van aparèixer el 1920 els *Anales de la Universidad de Valencia*, la primera publicació periòdica editada per la Universitat». I a partir d'aquesta data és que es considera la creació del Servei de Publicacions, i en funció de la qual s'ha celebrat el centenari amb importants iniciatives com ara una impressionant exposició distribuïda en dues sales de l'emblemàtic edifici de La Nau. A la Sala Duc de Calàbria s'han mostrat fons de la Biblioteca de la Universitat de València per a il·lustrar la

vinculació històrica de la Universitat amb els llibres; es complementa amb una altra mostra, a la Sala Oberta, amb la narració del darrer segle d'història, amb descripció del funcionament i els processos d'edició actuals de PUV, així com amb una producció audiovisual amb molts i moltes protagonistes actuals del sector editorial valencià.

Entre les activitats més reeixides de la celebració ha estat l'edició d'un llibre, més que commemoratiu, del centenari, a cura de Maite Simón, editora en cap de PUV, el segell editorial de la Universitat de València. A l'obra —de gran format, amb nombrosa documentació gràfica, impresa a tot color i enquadernada en cartoné—, s'hi recullen aportacions rellevants des de diversos punts de vista. Després dels textos preliminars de la rectora Maria Vicenta Mestre i de l'actual directora de l'editorial, Teresa Ferrer, la Nota a l'edició facilita les claus de lectura de l'obra, estructurada en tres blocs. La primera part, titulada «La universitat i els llibres, una història més que centenària» no podia anar d'una altra mà que de la del catedràtic Antoni Furió. Com diu Maite Simón, «En parlar de llibres, la condició d'historiador medievalista de Furió ve marcada per una passió irrefrenable». I és que no debades va dirigir PUV durant una dècada, si fa no fa, i és per això també que en l'extensa investigació històrica fa un repàs exhaustiu i hi aporta tot de dades i imatges, de fets, de noms i de xifres, incloent-hi, a tall d'exemple, les despeses generades per a l'edició, que concretament aquell 1920 foren de 5.644.64 pessetes. Antoni Furió va deixar una petjada important en el sector editorial universitari i no cal dir que la seua contribució a *Cent anys fent llibres* aporta també la seua particular visió.

Tot seguit hi ha dues parts més. En «La cuina dels llibres», amb diversos capítols a càrrec de membres de l'editorial o vinculats —Maite Simón, David Lluch, Martí Domínguez (que conversa amb Josep Palàcios), Gustau Muñoz, Pau Viciano, Vicent Olmos i Juan Pérez— és segurament on està el moll de l'os perquè es parla de l'essència de l'ofici d'editar —en ple segle xxi!— i de com fer-ho, de com ho fem, a les editorials universitàries. Perquè *fer llibres* és també acompanyar els autors i les autores, construir el catàleg i projectar cultura i ciència amb tots els mitjans a l'abast. En la tercera part, «La revolució editorial»,

Josep Lluís Canet parla de l'aposta digital, tema que coneix bé com a artífex dels canvis que ell mateix va impulsar mentre va ser director de l'editorial —ho havia estat abans de la biblioteca—, una revolució que ens toca de prop a totes les editorials universitàries. Segurament una gran part de lectors i lectores conserven la idea que l'edició pública, amb magatzems més plens del que seria desitjable, no inverteix massa recursos a traure rendibilitat als llibres. La lectura del capítol de Lluís Miró i, molt especialment, la del d'Amparo Jesús-Maria, donen compte de la posada en marxa de tot un seguit d'accions de visibilització, de projecció i de comercialització que indefectiblement formen part de l'activitat de les editorials universitàries: distribució, fires, llibreries, espais web, comerç electrònic... La creació d'un espai com la Llibreria de la Universitat de València, en mans de Javier Crespo i Ana Poves des de la seua creació en 2003, ha estat una iniciativa pionera per a la difusió de les edicions universitàries i és d'això del que ens parlen també al llibre.

Cal dir, com a editora universitària i d'una universitat germana, la Jaume I, nascuda a recer de l'Estudi General de València fa just ara trenta anys, que la lectura d'aquest volum m'ha fet sentir a casa, reconeixent el llenguatge i recordant tantes i tantes aventures professionals compartides en primera persona. En aquest sentit, he trobat que el capítol sobre l'associacionisme i les relacions gremials, un tema potser no massa conegut que ha anat reconstruint una de les seues protagonistes, Maite Simón, ha estat per a mi no sols un exercici de memòria, sinó l'evocació de la construcció d'unes aliances personals impagables: la Unión de Editoriales Universitarias Españolas (UNE), l'Associació d'Editorials del País Valencià (AEPV), la Xarxa Vives, el grup de les Editorials Universitàries Valencianes (EDITUNIVAL). Unes relacions interuniversitàries i també interprofessionals amb el sector privat. I en això, les editorials universitàries valencianes hem estat pioneres.

Clou aquesta tercera part del llibre un tema tan candent com el de la qualitat de les publicacions universitàries i la seua valoració per part de les agències avaluadores, els rànquings i els segells de qualitat, que és tractat per Ana Isabel González, directora del Servicio de Publicaciones de la Universidad de Oviedo i presidenta de la UNE fins novembre de 2021, de fet l'única contribució externa

a la Universitat de València. Per a la comunitat acadèmica es tracta de qüestions del dia a dia però segurament sorprendrà els profans que potser creuen que això d'editar a la universitat és qüestió de coneixences i de proximitats.

* * *

Els professors Jordi Berrío i Enric Saperas van publicar, l'any 1993, el llibre *Els intel·lectuals, avui*, on es reflexionava sobre l'ofici i la influència de les professions intel·lectuals en el progrés de la societat. N'establien les característiques bàsiques i se'n proposava una detallada tipologia. L'ofici d'editar apareixia dins la classificació «indústria cultural: editorial». I malgrat que la indústria del llibre acadèmic ha evolucionat tecnològicament aquests darrers trenta anys d'una manera vertiginosa, especialment en la seua divulgació, per la implantació de les mètriques i l'assumpció de tecnologies que han possibilitat l'autoedició sense criteris formals, la responsabilitat editorial continua sent el pal de paller dins d'un procés editorial de qualitat.

Així ho demostren un bon nombre d'editors que han escrit i han compartit les seues memòries professionals, posant en valor les experiències i l'aportació al món: André Schiffrin, Rosa Serrano, José Ruiz-Castillo Basala, Mario Muchnik, Esther Tusquets, Michael Korda, Jorge Herralde, Siegfried Unseld, Rafael Borràs Betriu, Josep Maria Castellet, Josep Maria Riera... Les seues biografies relaten el fervor de l'ofici que no només es limita a una gestió eficient i una coordinació tècnica dels procediments, sinó a moltes altres consideracions de caire social, com ara facilitar un treball de cooperació sistemàtica, tant amb els col·laboradors interns com amb els altres membres del sector: col·legues i, sovint, competidors, intentant lluitar de manera associativa contra les nombroses adversitats que van associades a l'edició.

I malgrat tot açò, es constata sovint que l'ofici d'editar llibres resulta, per algun motiu, interessant i atractiu. I aquesta motivació fa sorgir, tant des de l'àmbit privat, com del públic, un desig d'assumir aquesta tasca per persones que amb molt d'entusiasme, però sense formació específica, amb l'ajuda de programes informàtics i diverses plataformes, pretenen endinsar-se en l'univers

de l'edició, obviant una sèrie d'estàndards de qualitat ben establerts per la tradició, i fonamentats per qüestions bàsiques, com la llegibilitat.

La complexitat de l'edició universitària, però, encara és més intensa atès que allò que es publica es configura cada vegada més segons els paràmetres de la «ciència oberta» i les mètriques bibliogràfiques que computen la suposada influència, el que s'anomena «l'impacte», de les obres publicades sobre unes altres obres d'altres autories. En definitiva, actualment, una bona part dels textos acadèmics que es publiquen, en versions electròniques, sovint ja no van destinats només a una lectura «humana», sinó als bots que van registrant entrades, consultes, descàrregues, referències bibliogràfiques... i fent càlculs i estadístiques. I en funció d'aquestes xifres les diverses agències avaluadores de l'activitat científica comptabilitzaran els mèrits que necessita el professorat universitari per consolidar de manera individual una carrera professional, i consegüentment el sou i el prestigi i posicionament en lloc d'influència i poder dins de la institució. Amb la qual cosa, publicar ha esdevingut imprescindible, i urgent, això sí, sempre segons els criteris que marquen les agències. I editar, autoeditar, aconseguir un ISBN, siga com siga, no importa si es fa sense corregir el text, o maquetant d'una manera poc acurada —atès que moltes vegades ningú es llegirà el treball complet— resulta igualment imperiós.

Les editorials universitàries es troben actualment, doncs, davant d'aquesta conjuntura, sovint difícil de resoldre, entre aplicar uns criteris professionals estrictes i centralitzar l'edició i garantir així la qualitat que hauria de tenir tot producte que porte la marca universitària, o adoptar una actitud de *laissez faire* que implica aquesta «edició sense editors» que acaba generant «llibres» poc ortodoxos, si no amb manifestes deficiències. No tothom ho sap fer tot, i això sembla que hi ha instàncies acadèmiques que no ho acaben d'entendre. Com ja hem dit en ocasions anteriors, la importància de l'edició universitària és irrenunciable, i el seu manteniment ha de considerar-se per damunt de si genera beneficis econòmics directes. El llibre científic i acadèmic, com a símbol de la saviesa organitzada, estructurada, transmissible i perdurable, continua sent essencial per al desenvolupament dels objectius de les universitats, i la tasca de les editorials, en nom de l'excel·lència, no es pot desatendre.

Publicacions de la Universitat de València, PUV, ha marcat una fita en el sistema editorial universitari del nostre entorn, i com a tal ha estat considerada. Ha superat els cent anys *fent llibres*, editant amb professionalitat, qualitat i rigor. Així que és de justícia reconèixer-ho, felicitar els responsables i admirar la magnífica edició que ho celebra, *Cent anys fent llibres. La trajectòria d'una editorial universitària, PUV 1920-2020*.

Hi ha pocs llibres commemoratius que presenten una anàlisi conceptual tan exquisida i reflexiva, des de tots els punts de vista de l'ofici com aquest. Amb una demostració de saber fer, l'editora ha confegit un índex onomàstic extraordinàriament complet, i un colofó que esdevé una dedicatòria amigable amb agraïments explícits, emmarcant una citació del pare Pere Casaldàliga:

Al final del camí em diran:
«Has viscut? Has estimat?»
I jo, sense dir res,
obriré el cor ple de noms.

Publicacions de la Universitat de València continuarà el camí, amb el prestigi ja assolit de ser una editorial universitària que ha fet i farà uns llibres excel·lents.

CARME PINYANA
Universitat Jaume I
<https://orcid.org/0000-0002-7212-2432>